

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. Describe life in the Galilee in general and the city of Safed in particular at the end of the fifteenth century.
2. During the sixteenth century, Safed experienced a transformation. Describe the transformation and explain how it was caused.
3. Name five leading Rabbis in Safed during the sixteenth century.
4. Describe the state of Torah scholarship in Safed in the mid sixteenth century and how Torah scholars were being supported.
5. Describe Safed at the end of the sixteenth century.

This and much more will be addressed in the seventh lecture of this series:
"Safed and the Dawn of the Ottoman Empire".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the lecture and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book were designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it, as well, as a handy reference guide and for quick review.

This lecture is dedicated to the merit and honor of the Brin Family.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE
Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series XX Lecture #7

SAFED (TZFAS) AND THE DAWN OF THE OTTOMAN EMPIRE

I. Safed and the Galilee at the end of the Fifteenth Century, in the Period of Mameluk Rule

A.

חקרתני לדעת מן האותות והמופתים הנראים בהר הבית ובקברות החסידים. ומה לך אחי . . . בכ"ח באייר ביום מיתתו (אמר המעתיק מסתימת הדברי' נראה שט"ס הוא וצ"ל בי"ח באייר והוא יום מיתת התנא האלקי רשב"י ז"ל יומא הלולא דילי') באים מכל הסביבות ומדליקים עלי' אבוקות גדולות מלבד מה שמדליקים עלי' נר תמיד והישמעאלים מנשאים המקום ההיא ויראים לגעת בכל הנקדש לשמו, וכבר הי' למקום ההוא כלי כסף ובגדי רקמה וזהב רבים ויפים מאד אלא שעתה כבר מכרו זקני ירושלים הרעים את כל ההקדשות נכסים וקרקעות לא השאירו שריד ממנו. לא ראיתי ולא שמעתי שנעשה אות או מופת במקום ההוא שהי' בו שינוי מנהגו של עולם לבד מה שאומרים שהרבה עקרות נפקדו וחולים נתרפאו בנדר ובנדבה שהתנדבו למקום ההוא ולא הי' לי פנאי ללכת למקום ההוא או ללכת אנה ואנה למן היום אשר באתי בה ע"כ לא אוכל דבר מאומה מן הגליל ושאר המדינות כי אם מפני השמועה. ולפי הנשמע היהודים בצפ"ת ובכפר כינ"ה ובכל אותם המקומות מן הגליל הם בשלוה והשקט ואין להם רשע מן הישמעאלים, אכן רובם עניים לנים בכפרים ווכלים מחזרים בבתים בחצרות בשדות לבקש אוכל למו. ואולם בדמשק לפי הנשמע היהודים סוחרים עשירים ואין בכל הארצות כדמשק היום מליאה ברכת השם ובתי' וגנותי' ופרדסותי' אומרים כי אין דוגמתה בעולם. אך אין האויר שלה זך ומזוקק וכל היושב בה מן הנכרים מיד יחלה. . . . אגרת השנית ששלח רבינו עובדיה מברטנורה לאחיו, כ"ז אלול ה'רמ"ט

I did some research into [the reports of] miracles that appeared on the Temple Mount and through the [prayers by the] graves of the *hasidim* (pious). Why do you [take such an interest in such things] my brother? . . . On the 28th of Iyar (18th of Iyar) is the anniversary of his (an unnamed tzaddik but quite possibly referring to Rabbi Shimon bar Yochai) death (*yartzeit*). They come from all around and light large torches, in addition to the *ner tamid* (the perpetual lamp). The Arabs have tremendous respect for this place and are afraid to come close to any place that has been sanctified to His name. This place used to have silver vessels and many beautifully embroidered and gilded covers. However, [it, together with] all [other] public items and property has already been sold by the evil elders of Jerusalem. They haven't even left any remnant [of all of this splendor]. Now I haven't seen or heard about any open miracle that is associated with that place, except for the reports that many barren women became pregnant and the sick were healed through the donations that they made to [enhance] that place. I haven't had the time to go to that place or travel anywhere since coming to [Jerusalem]. Consequently, with the exception of hearsay, I really can't give you any information about the Galilee or any other area. From what I hear about *Tzefas* (Safed) or *Kefar Kinah* or the other areas of the Galilee, they live a peaceful and tranquil life, without disturbances from the Arabs. However, most of them are poor, living in [outlying] villages, and eke out a living as peddlers, going from house to house [with their wares] in the courtyards and fields. According to the reports, however, in Damascus, the Jews are engaged in business and are wealthy. There is no place on earth like Damascus. It is filled with Hashem's blessings with houses, gardens and orchards. The air, however, is not pure and any strangers who come there immediately become sick. . . . **The second letter Rav Ovadiah Bertinoro sent from Eretz Yisrael. It was sent on the 27th of Elul, 1489 to his brother.**

B.

דמשק היא עיר גדולה לאלקים וחוצותי רחבות ויש שמה בתים יפים וחצרות עם מעינות רבה ויש שמה שלשה קהלות בי הארץ גדולה ורחבת ידיים הם בין כולם ת"ק ב"ב קצתם תגרים מבגדים וע"א ויש מהם בעלי מלאכות גם מהם מלויים על משכונות טובים לחשבון כ"ד למאה אל הוינציאני, ויש מהם ישימו מעות על הקיטימ"ו ולא יחסר להם י"ח למאה. תכלית הדברים הריוח מצוי שם מאוד לפי מה ששמעתי ואני לא אוכל דבר רק לשמע אזן כי ביום ר"ה הוכתי בסנורים ועמדתי כלוי בבית עד יום צאתנו מן המקום וזה הי' לסבה כי אכלני הקרח בלילה בדרך כאשר אמרתי. . . . ספיט"ה היא בנוי בשפוע ההר ועיר גדולה היא והבתים קטנים ובזוים הם וכאשר ירדו גשמים אי אפשר ללכת בעיר בעבור הליכלוך ובהיותה בשפוע צער ועמל הוא לצאת בשוקים וברחובות אף בעת הקיץ כי תמיד עולים ויורדים בה מ"מ הארץ טובה ובריאה והמים טובים בתכלית והנה אמת נכון הדבר כי ראיתי שם זקנים הרבה מאד משישים ושבעים שנה ובתוכם הי' זקן בן מאה ושלישים שנה ועודנו באבו החזק ובריא אולם וקהל קודש הם כמו שלש מאות ב"ב רוב היהודים עושים חניות מבשמים וגבינה ושמן ומיני קטנית ופירות ושמעתי כי כ"ה דוקאט"י יוציא א' בחניות ההם יתפרנסו בהם חמשה אנשים והמזונות גם שם הם בזול. והגאון כמה"ר פרץ קולוב"ו יזיי"א הוא ראש וקצין בעיר ההיא והטה אלינו חסד וספר בשבחינו ורצה לעשות לנו ההוצאות בביתו וללמוד אתנו בעד שנים עשר דוקאט"י לשנה לכל אחד אם חפצנו לשבת במקום והקהל נותנים אליו הספקתו הסך נעלם ממני מ"מ גם הוא עישה חנות מן אכילה להרויח מזונותיו. בסבוב סאפיט"ה יש מערות רבות נקברו בהם חסידים גדולים ורובם סמוכים לעיר כמו ששה מילין וראיתי קצת מהקברות הנ'. אגרת הארכי הנדפס בקונטרס דרכי ציון לר' צבי יחזקאל מיכלזאהן

Damascus is a great city in G-d's eyes. Its streets are wide and it possesses beautiful houses and courtyards and plentiful springs. There are three Jewish communities [in Damascus], for the area is large and spread out. Between all of them there are five hundred householders. Some of them are merchants who deal in clothing and all items. Some of them are craftsmen and others make their living from lending money on secure pledges for a fee of twenty four Venetian [gold pieces] for every hundred which is lent. Others place their money on *HaKitimu* and make a profit of not less than eighteen for every hundred invested. In short, it is quite easy to make a living in Damascus, according to what I have heard. [In this regard,] I can only repeat what I have heard, for on Rosh Hashana I became afflicted with *sanveirim* (an eye disease) and remained secluded in the house [in which I was staying] up until the time we had to leave [Damascus]. This was caused by the extreme cold I had to endure on the road at night, as I stated previously. . . . Safed is built on the slope of a mountain. It is a large city, but the houses are small and pitiful. When the rain falls it is impossible to walk in the city, because of the filth. And because it is built on a slope and one has to always climb up or down, it is very difficult and exhausting to go out to the market places and streets, even in the summer. Nevertheless, the land is very good and healthful and water is extremely good. Now the truth is that I saw there many elderly people who were more than sixty or seventy years old and one particularly older gentleman, a man who still possessed youthful vigor and was quite healthy [despite the fact that] he was a hundred and thirty years old. The holy [Jewish] community consists of approximately three hundred householders. Most of the Jews have stores of [either] spices, or cheese, or oil, or different types of legumes or fruits. I heard that twenty five ducats, the [yearly] profits of one of those stores, is enough to support five people. Food there is also inexpensive. The Gaon, Rabbainu Peretz Colobo, may he see descendants and a long life, is the head and leader of the city. He was very kind to us and sung our praises to others. He also offered, if we would decide to stay there, to house us, take care of our material needs, and learn with us for the sum of twelve ducats a year, per student. The community gives him a stipend to take care of his minimal needs, I forget the sum. Nevertheless, he also maintains a food store to add to his basic food needs. Surrounding Safed

there are many catacombs in which great *chasidim* (pious ones) are buried. Most of them are within six *mil* of the city and I personally saw some of them. **Letter sent by an Italian disciple of Rav Ovadiah from Jerusalem in the year 1495, published in Darkei Tzion, by R. Tzvi Yechezkel Michalson**

II. Jerusalem and the Flourishing of Tzefas (Safed) During the Sixteenth Century

A.

ומאכל יושבי ירושלים לא די שאינו מעדנים אלא שהוא ממרורי' ויגוני' ומי שזוכה להשיג במה לקנות ראש בהמה דקה ובני מעיה ואפילו מעז בשבתות ובחגים ובמועדים הרי הוא בעיני עצמו כאלו יצא לחירות מבית עבדים וישב על כסא הסגנים. שו"ת מהרלב"ח סימן קמז

Not only is the food of the residents of Jerusalem not sumptuous, but it comes through bitterness and grief. Anyone who earns enough to buy the head of a goat and its innards for Shabbos or Yom Tov, considers himself [as fortunate] as if he was released from the house of bondage, became a free man, and now sits amongst the nobility. **Teshuvah Maharalbach 147**

B. He who saw Safed ten years ago, and observes it now, has the impression of a miracle. For more Jews are arriving here continually, and the tailoring trade grows daily. I have been told that more than 15,000 suits have been manufactured in Safed during this year, besides fancy suits. Every man and every woman who works woolen fabric earns an abundant living. Hatred of the Jews is, in contrast to our homeland, unknown here, and the Turks hold the Jews in esteem. In this country and in Egypt, Jews are the chief officers and administrators of the customs. No injuries are perpetuated against them in the whole empire. Only this year, in consequences of the extraordinary expenditure caused by the war against Persia, were the Jews asked to make advances of loans to the princes. All articles of commerce are available in these countries. Fibres, spun, and unspun, are exported from Safed in great quantities, also oil, honey and small quantities of silk; from other countries we get all kinds of spices such as pepper, muscatnuts, ginger and cane-spices. Many people, among them also Jews, buy these goods for selling . . . Some merchants trade with the Jews for exchange in amounts of over ten thousand in each transaction. My dear wife Sarah, since she has come to Safed, has recovered with the help of G-d. For the water and the air are unusually good. Only few illnesses occur here; therefore, the medical art does not flourish, and the physicians do not earn much money. Sick people eat big or small cucumbers, gourds and many kinds of fruit. **Letter written by David dei Rossi, a merchant originally from Cesena, Italy who settled in Eretz Yisrael, in the year 1535**

C.

(1) שמעו הרים את ריב ד' והאתנים מוסדי ארץ קינת דודי לכרמו כרם היה לידידי בקרן בן שמן כי כאשר ראה ד' עוני עמו ישראל אשר היה זה קרוב לאלף וחמש מאות שנה נדחו מעל אדמת' מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר בכמה גרושין וכמה שמדות זכר להם ברית אבותם ושב את שבותם וקבצם מאפסי ארץ א' מעיר ושנים ממשפחה אל ארץ הצבי ונתיישבו בעיר צפת תוב"ב צבי היא לכל הארצות והיו פרנסיה ומנהיגיה מתנהגים כהוגן לשאת במשא העם העניי' והאביונים ולומדי התורה כי העניים היו פוטרם אותם מהכראגי' ולמי שהיה לו קצת יכולת היו נוטלים מהם קצתם למחצה קצתם לרביע ומבעלי התורה לא היו נוטלים כי אם ממי שהיה בידו קצת ממון למחצה זה היה בכראגי' לבד אבל בשאר מסים וארנוניות לא עלה על לב שום אדם ליטול ממי שתורתו קבע ומלאכתו עראי ותמיד כבוד התורה ואימתה מוטלת על פרנסי ומנהיגי העיר הנז' ולא היו עושי' דבר עד שהיו נמלכים בחכמים הרבנים הזקנים על פיהם יצאו ועל פיהם יבאו. ובכן היה כרם ד' בית ישראל יפה אף נעים פרוחה הגפן הנצו הרמונים ראשי ישיבות ותלמידיהם לומדים על תלם באין שטן

ואין פגע רע לא שמעו קול נוגש ויעזקהו ויסקלהו נדיבי עם א-להי אברהם שבח"ל לכלכלם בלחם
 . . . שו"ת אבקת רוכל ס' א

Hear, O mountains, the L-rd's controversy, and you strong foundations of the earth (Micha 6:2), the zeal of my beloved regarding His vineyard. My well beloved has a vineyard in a very fruitful hill (Isaiah 6:1). For when G-d saw the suffering of his people, Israel, which has lasted some fifteen hundred years in which they were banished from their land and exiled from nation to nation, from one kingdom to another, and experienced so many exiles and forced conversions, He remembered the Covenant of their forefathers and caused their captivity to return and gathered them from the ends of the earth. [They came] one [survivor] from a city and two from a clan to the land of desire (Israel) and they settled in the city of Safed, the most sought after place in the world. [At that time,] their leaders acted properly to relieve the tax burden of the poor and destitute and the students of Torah as well and they would free them from paying the poll tax. If someone had a limited ability to pay, they would take something from him. From some a half and from others a quarter of their taxes. From Torah scholars they would not generally take anything with the exception of someone of limited capital from whom they would take a half of their tax payment. This practice applies solely to poll tax. Regarding the other taxes and levies, it was inconceivable [for the community] to ask payment from anyone for whom the Torah was their chief livelihood and only worked on the side. The honor and awe of the Torah was constantly [uppermost in the minds] of the leaders of the community. They wouldn't do anything without consulting the sages, the elder Rabbis. Everything was done according to the guidelines which they set. In this manner, G-d's vineyard, the house of Israel, was beautifully tended and pleasant. The vines blossomed and the pomegranates budded. The Roshei Yeshivas and their students studied in their place without disturbance. They didn't hear the sound of oppressor. The vineyard was walled in and its stones were removed by the philanthropic members of the nation of the G-d of Avraham who lived in the Diaspora who provided them with food. . . . **Teshuvav Avkas Rochel 1, R. Yosef Caro**

(2) כל בני תור' שלא פרעו מס עד עתה שרוב עסק' ביום ובלילה עסק בתורה ומיעוט היו' יוצאים מבית לפקח על מלאכת' שנעשים ע"י אחרים שתבא לידי גמר ולהבי' לבית' מזונותיהם וצרכיהם וחוזרים מיד לאומנות תורת' ואינה מתבטלים בדברי הבאי וגם אינ' מבטלי' זמן יותר אלא כדי סיפוקם כדי שלא יצטרכו לבריות לא להתעשר והחכמים הבאים באלו הימים מח"ל אם הם עשירים שם נתעשרו שהיו בעלי בתים מטילים מלאי לכיסם ולכן ראוי למנהיגי העיר יצ"ו אשר עיני כל ישראל שבעי' עליה' שלא להשיג גבול אשר גבלו ראשונים חכמינו ז"ל הראשונים והאחרונים אשר דרשו הכתובים אשר מהם פטורים ת"ח מכל מיני מסים . . . מה שלא נעשה מזה ארבעי' שנה ויותר אשר הרבו בני הגולה לעלות לא"י. . . שו"ת מבי"ט חלק ב סימן כה

The reason that none of the Torah scholars have paid taxes up until now is because their chief occupation, day and night, is the study of Torah. They leave their homes only for a short period during the day in order to oversee that their work, which others are doing on their behalf, is being faithfully executed and to provide for their food and other needs. Afterwards, without wasting any time on trivial pursuits, they immediately return to their [true] profession, which is the study of Torah. The non-learning time that they spend is strictly enough to provide for their needs, so that they need not be supported by the community, not to become wealthy. Those wealthy scholars who originally came from outside of Eretz Yisrael, only acquired their wealth over there. This is because [it was customary for] men of means to provide scholars with merchandise [so that they could easily resell it and make a profit]. It is therefore fitting that the leaders of the city . . . not alter the boundaries that were affixed by our early Sages, z"l, and those

that came after them, who expounded upon the Scriptures which are the source of the exemption of Torah scholars from all forms of taxation. . . . Such a thing was not done in the more than forty years since the surge of immigration to Eretz Yisrael. . . . **Teshuvot Mabit 2:25**

3) בימי חורפי מקדמוני משנת הרפ"א הייתי מן הראשונים לכל דבר שבקדושת ארץ ישראל בצפת תו"ב נדרשתי לאשר שאלוני נמצאתי לאשר בקשוני כל הספרדים אשר באו פה צפת מאז ועד עתה סוף ערב ראש השנה הבאה עלינו לשלו' שנת הש"ל ונתן ד' בלבי לבנות חרבותיה ואני עומד עליהם ברוב בניינם לבלתי ישיג איש גבול חברו ולכל דברי חלוקי קרקעות ונזקי ראייה ונזקי אורה גם בבתי כנסיות שנבנו בכל אלו השנים אשר נפרדו כל איש ואיש ללשונותם ועשינו תקנות בכל הקהלות יצ"ו על כל הבאים מח"ל מדי שנה בשנה ממלכות תוגרמא ומלכיות אחרת שכל א' ילך לבית הכנסת של בני לשונו כדי שמתוכם יתפרנסו ויחסו עניי עם בני הלשון ההוא. ומפני כי הספרדים מגירוש ספרד הם רבים משאר כל לשון ולשון משאר הלשונות הוצרכו להם שתי בתי כנסיות אשר כנו שמם קהל גדול וקהל בית יעקב ובתחלה היה כיס אחד לכלם לצדקות ולמסים ולארגוניות בהיותם כלם בני לשון אחד ואח"כ מצד מריבות נפרדו להיות לכל קהל כיס א' לבדו לעניי קהלים לכל הדברים ועל אותם הבאים מחוץ היינו עושים תקנות והסכמות שכל אחד על מקום רצונו וחפצו יבא בשלו' ולא יסיג שום אחד מקהל א' גבול הקהל האחר. . . . אנחנו ביחד כותבים בכל שנה לכל קהלות הקדש שישלחו לסיוע פרנסת העניי' שבקהלותינו ומתוך כך באים בכל שנה מעות לכלל העניים ומתוך מה שאנחנו כותבי' באי' גם כן עשירי' ונדבת' בידם לזכר עולי רגלי'.

שו"ת מבי"ט חלק ג סימן מח

Since the days of my youth, from the year 5281 (1521), I took a leadership role in Safed in all matters dealing with the sanctity of Eretz Yisrael. From then on until the present, this eve of Rosh HaShanah 5335 (1574), I have expounded on the questions that were posed to me and I have made myself available to respond to all that the Sefardic (Spanish) Jews who came here to Safed requested of me. G-d has inspired me to rebuild the ruins of Safed and I supervise the great building activity so that no one encroaches upon the boundaries of another. [I adjudicate] all of the distribution of land, as well as issues of invasion of privacy and blocking of light that come about through building on adjacent lots. During all of these years as the different communities with their distinctive native tongues separated and built synagogues, we were involved in enacting ordinances for all of the communities. These ordinances mandated all new immigrants who originate from the Turkish empire as well as from other countries to attach themselves solely to the synagogue of their respective communities. This was done in order to facilitate support for the poor of that distinctive community. Because the Sefardim, the exiles of Spain, form the majority of the Safed community, they needed two synagogues. One is called Kahal Gadol and the other is called Kahal Yaakov. Originally, there was a unified collection and distribution system for both synagogues for charities, taxes and levies, as they were actually one distinct linguistic group. Afterwards, because of differences of opinion, the two synagogues separated and supervised their own collections and distributions for the poor of their respective communities and for everything else. We instituted that any Sefardic Jew that moves to Safed can freely join the synagogue of his choice and that no synagogue infringe upon the other. . . . Every year we jointly sign a letter addressed to all of the holy congregations [of this city] to help support the indigent of our communities. Because of this, money comes in every year for all of the poor. In addition, this also spurs the wealthy to come and give special donations, a commemoration of the pilgrims who came every holiday with donations. . . . **Teshuvot HaMabit 3:48**

D.

בשנים שעברו נתקבצנו בבית הוועד לפקח על בקיעי העיר כי רבו ולגדור גדר כרם ד' צבאות אלקי ישראל ובכלל מה שתקננו אז הזכרנו קצת מצות הנשכחות מבני אדם ובכללם מצות מתנות כהונה זרוע ולחיים וקיבה לקצבים ישראלים שהבהמות הן משלו ונקבעת הלכה לדורות והיו זוכים הכהנים בזרוע כי הלחיים והקבה הן למלך ונמשך ענין זה כמה שנים ואח"כ שבאו שני חירום ויוקר נתבטל הדבר ועבר מעט זמן ולא יכולנו להחזיר הדבר לישנו ומתנות כהונה נגזלות ביד הטבחים . . . ומפני שיחזור הדבר לישנו שיחזרו הטבחים לתת המתנות לכהנים כמי שהיה קודם וכמו שהוא דין תורה נראה לי לגזור על הטבחי' שלא ימכרו הזרוע ולהודיע בבתיה' שהוא אסור לאוכלו וגם אם יעברו וימכרו להודיע לעם שאם יקנו שחייבי' לתתו לכהן ואח"כ יתבעו הם מן הטבח ועל ידי אזהרות אלו אולי יבואו לתת כיון שאין בנו כח להכריחם נאם המבי"ט. וחתם הרב ה"ר דוד ן' זמרה נר"ו. שו"ת מבי"ט חלק ב סימן קטו

In years past, we gathered together in the meeting hall to oversee the breaches in the city and to mend the fences of G-d's . . . vineyard. Included in the rulings that we issued, was the reinstatement of forgotten commandments such as the special gifts to the Kohanim - the zeroah, lechaim, and kaiva - (foreleg, cheeks, and maw), which are directed [today] at the Jewish butchers who own the animals. This halacha was fixed for all generations . . . This practice continued for many years until the period of political upheaval and economic distress in which the ordinance was abandoned. Afterwards, we were not able to rectify the situation and the priestly entitlements (*matnos Kehunah*) were stolen from them by the butchers. . . . In order to facilitate the restoration of the practice [of *matnos Kehunah*] as is mandated by the Torah, I see it befitting to decree upon the butchers that they not sell the foreleg and to inform their own household that it is forbidden to eat. If they do sell it, they are required to tell their customers that they are required to give it to the Kohanim. Afterwards, the customers can claim a refund from the butcher. I hope that, through these prohibitions, they will come to give [the *matnos Kehunah* to the Kohanim], for we have no power to force them. R. Moshe b. Yosef. Signed [in addition], R. David ibn Zimra. **Teshuvos Mabit 2:115**

E.

זה לי כ"ח שנים משנת הרצ"ב עד שנת השג"ח שנות ד' שמטות ובכל שמטה ושמטה לא שמטתי עצמי מלהתעסק ולעייין בענין דיני שמטה בפירות הגדלים בקרקע של גוי בא"י ואם נתמרחו ע"י ישראל אם יהיו חייבים בתרומו' ומעשרו' ומאז כתבתי שהיו פטורי' . . . ועתה בשמט' זו ראיתי את החכם הה"ר יוסף נר"ו שהיה מורה להפריש תרומה ומעשר. שו"ת מבי"ט חלק א סימן שלו

For the last twenty eight years, from the year 5292 (1532) until the year 5321 (1560), four *Shemitos* in all, I have been involved in the halachic issues of produce growing on non-Jewish land in Eretz Yisrael regarding the laws of *Shemita* and regarding the requirement of taking *terumah* and *maasros* (tithes) if that grain was processed (*nismarchu*) by a Jew. I have already written [my opinion] that the grain is free [from the requirement of tithing]. . . . And now in this *Shemita*, I have seen the Chacham R. Yosef, may Hashem help him, who has issued a ruling to separate *terumah* and *maasros* (tithes). **Teshuva Mabit 1:336**

F.

נהירנא כד הוינא טליא, אשר היתה עיר אלקינו כעגלה המלאה לה תהילה ועושר וכבוד, בעלי כיסין שרי חמשים אלף ושרי עשרות אין מספר, ורבנן קדישי קשישי הרבנים הגדולים מהר"י קארו ומהר"י קוריאל ומהר"ם מטראני חלקם בחיים. שו"ת מהריט"ן החדשות סימן קפט

I remember that when I was young, the city of our G-d was filled with all manner of praise, wealth and honor. . . . and the great elderly holy Rabbis, R. Yosef Caro, R. Yisrael Kuriel, and R. Moshe of Trani, their portion is [now bound in eternal] life. **Teshuvot R. Yom Tov Tzaloni**

III. The Rebuilding of Tiberia (Tiberias)

דון יוסף הנשיא . . . מצא חן בעיני שולימאן המלך . . . ויתן לו המלך את חרבות טבריה ושבע מערי הפרזי אשר סביבותיה, ויתנהו לשר ולקצין עליהו . . . וישלח דון יוסף את רבי יוסף בן ארדיט לבנות את חומות העיר . . . ויתן בידו את החתום . . . בטבעת המלך, ויפקדהו אל הבאשה אשר בדמשק ואל הבאשה אשר בשאפוט (צפת) לאמור: ככל אשר ישאל האיש הזה מכם תעשו! והדת נתנה מטעם המלך לאמר כל הבונים וכל נושא הסבל . . . ילכו לבנות את טבריה . . . ויקם שארף אחד בא בימים ויזעק באזני יושב הארץ . . . אל תתנו לבנות העיר הזאת כי מצאתי כתוב בספר עתיק . . . כי בהבנות העיר תאבד אמונתנו . . . ולא אבו לבנות חומותיה . . . ויחרד הבאשה ויחפז לשלוח שמה . . . וישובו ויחפרו לעשות חומות העיר . . . ותשלם המלאכה בחודש כסלו בשנת חמשת אלפים שכ"ה . . . ויצו דון יוסף ויטעו עצי תות להאכיל תולעי משי, וגם צמר צוה להביא מספרד לעשות בגדים כבגדים אשר יעשו בונציה . . . ס' עמק הבכא לר' יוסף הכהן

Don Yosef Nasi . . . found favor in the eyes of Suleiman, the king . . . who granted him the ruins of Tiberias together with seven surrounding towns to be its nobleman and master. . . . Don Yosef sent Rabbi Yosef ben Ardit to build the walls of the city . . . He gave him documents, sealed by the royal seal, and gave him orders to tell the Pasha (governor) in Damascus and Safed the following, "Whatever this man asks for, grant it to him!" The royal order went out, directing the skilled and unskilled laborers to come to Tiberias to rebuild it. . . . At that time, an elderly Arab *shariff* (chieftan) stood up and cried to the local natives, . . . "Don't let them build that city, for I have found in an ancient work . . . that when the city will be rebuilt, our religion will be destroyed!" They refused to build the walls . . . [Hearing this,] the Pasha became incensed and immediately sent out [troops to restore control]. . . . The workers then resumed digging the foundations for the wall. . . . The wall was finally completed in the month of Kislev (November - December) in the year 5325 (1564). . . . Don Yosef ordered mulberry trees to be planted there in order to provide food for silk worms. He also ordered wool to be imported from Spain so that they could make clothing similar to that manufactured in Venice. **Emek HaBacha, R. Yosef HaKohen (1575)**

IV. Jerusalem and Safed at the Beginning of the Seventeenth Century

A.

(1) . . . כי שלוש שנים אפפו עליה שלושה שפטים גדולים . . . א, רעב כבד מאד אשר כמוהו לא נהיה . . . שניה לה כי שכר האדם לא היה . . . אין קונה ואין מוכר ואין כסף עובר לסוחר, ובטלה עבודה מהעניים, והאביונים מבקשים מלאכה ואין . . . והשלישית היא עולה על גביהן . . . כובד המסים . . . ממשא מלך ושרים סוררים . . . זה יאמר הבא נא הכרג', וזה יאמר תנה מנת שר דמשק, וזה בעד נשיא הארץ או בעד המשנה.. ומאז נדרו הלכו מארץ חיים. . . . זה יעזוב את אביו ואת אמו וזה את אשתו וזה את בניו וזה את אחיו. . . . וכל הנשארים בוכים. . . . ועונים מי יודע אם נתראה עוד פנים . . . עד כי מחמשת אלפים איש (משפחות) אשר היו בעיר (צפת) היה העם הנשאר כ-400 איש, ומי האיש אשר ראה את העיר, שיאמרו כלילת יופי משוש כל הארץ, עיר גדולה של חכמים ושל סופרים . . . חוות קשה לר' משה אלשיך "שלם" חלק א'

For three years, three great judgments enveloped the land. . . . One, a terrible famine, the likes of which has never occurred. . . . Two, no one was able earn any money . . . There was no one buying or selling, no money changed hands. No work was available for the poor. The destitute sought work, but there was none to be had. . . . The third was the worst of all. . . . i.e. the burden of taxes . . . from the king and corrupt officials. . . . This one says, "Pay me the poll tax" and another one says, "Give me the taxes due to the governor of Damascus, as well as for the governor of the land or for the vizier." From that time on, the "land of the living" became depleted. This one fled and forsook his father and mother. This one left his wife, that one, his children and another one, his brothers. . . . All who have remained are in tears . . . and cry out, "Who knows if we will ever see their faces again." . . . From some five thousand [heads of households, who formerly lived in Safed,] there are now only some four hundred. A person who saw this city in its glory, the most beautiful of cities, the joy of the land, a great city full of scholars and teachers, [would be shocked at the extent of its decline]. **R. Moshe Alshich**

(2) ואפשר גם שרמז מ"ש "היתה למס" מה שראינו אנחנו בזמנינו זה, כי בכל מקום אשר תחת המלך יר"ה אין לך מדינה שיהיה בה ריבוי מסים ואנוניות על יהודים כארץ ישראל, ופרט מן הפרט ירושלים, אלמלא כי מכל גלילות ישראל שולחים שם מעות לפרוע מסים וארנוניות שלהם, לא היו יכולים יהודים לדור בה מרוב מסים ועל כן היה מקונן הנביא עליה "שרתי במדינות היתה למס". ס' לחם דמעה מר' שמואל די אוזידא (1505-1604) מחבר ס' מדרש שמואל על אבות, מגדולי תלמידי האר"י ז"ל

The verse, "She has become a source of taxation." (Lam. 1:1) can possibly be alluding to what we see in our own times. There is no area within the domains of our king, may his glory be exalted, that has more taxes and levies placed upon the Jews than in Eretz Yisrael, and most especially Jerusalem. If not for the fact that Jews from all over the world send money to them to help pay their taxes and other levies, the Jewish community there would not be able to survive. . . . **Sefer Lechem Dima, R. Shmuel Di Uzida (1505 - 1604)**

(3) שמענו מאחינו הנתונים בצרה די בארעא דישראל, ועתה נוסף יגון וצרה, כי נתפסה האניה אשר עליה היו כמה צרורות כסף. . . . וכמה גיזי צמר לעשות בכל מלאכה שם. . . . ומקונסטנטינה הגידו לנו צרותיהם כי הרעב יכלם, והישיבות החשובות מתפזרות והולכות. . . . ולא עצרנו כוח מלהתחנן בעדם לכל הקהילות. . . . להשתתף בצערם. . . . וכל אשר יאסוף מהנדבה ייטיב בעיניכם להדריכו דרך ונציה, כי היא לחוף ימים תשכון והאניות נוסעות ממנה. מהכרוז של ק"ק ונציה לקהילות אשכנז ופולין בשנת ה' ש"ס 1600

We have heard of the dire straits in which our brethren in the land of Israel find themselves. Now, there is added grief and distress, as a ship, containing many bundles of silver, was captured. . . . The ship also contained much wool, which would have been a source of employment for the people there. . . . From Constantinople, we heard the reports of how the famine has decimated their ranks and how the [once] prestigious yeshivos have scattered and left. . . . **Proclamation made by the community of Venice which was sent to the communities of Germany and Poland in the year 1600**

(4) הגיעה אלינו . . . אגרת . . . חתומה מידי חכמים קדושי עליון חכמי עיר האמת ירושלים. . . . נשפך לבנו בקרבנו. . . . בכל יום ויום צרות גוברות גם בית הכנסת. . . . מימי הרמב"ן ז"ל. . . . אירע בה מה שאירע וספרי הקודש ממושכנים. . . . ובראותינו אנו החתומים שכל הקהילות הקדושות הסכימו לתת ממונם כופר נפש לאנשי קודש היושבים לפני ד' תמיד חכמי ירושלים. . . . כל אחד ואחד מבני קהילתנו קהילת פאס. . . . יזכור את ירושלים בנדבה. . . . להיות גזבר מיוחד לנדבת

ירושלים . . . יגיע לי החכם ה"ר שמואל אבן דנן . . . להגיעו למול תלפיות ירושלים . . . נאום
החתומים בשנת והכהן "המשי"ח" (שס"ג).. פה העירה פאס . . . הר"ר יהודה עוזיאל . . . ספר
התקנות כרם חמד פ"ח

We have received a . . . letter . . . which was signed by the most holy sages of the city of truth, Jerusalem . . . and our hearts melted. . . . Every day the calamities become greater and greater. The synagogue . . . which dates from the time of the Ramban, z"l, became the victim of misfortune, as is well known, and the holy *seforim* are being held as a pledge. . . . Because we see [their plight], we, the undersigned, have agreed that all of the holy communities should donate their money to redeem the holy people who continually dwell before Hashem, the sages of Jerusalem. . . . Everyone of the members of our community, the community of Fez, . . . should remember Jerusalem through their generosity. . . . **Proclamation of the community of Fez, 1603, Sefer HaTakanos, Kerem Chemed Chap. 8**

(5) על סבר בקיעי עיר אלוקינו צפת . . . באו זרים ופרצו בה פרצות תחת היתה מימי קדם סוגרת
כירושלים דלתותיה נעולות כלילה ועתה בעונותינו עיר פרוצה. שו"ת מהרי"ט צהלון רנ"א

Regarding the breaches in the wall of the city of our G-d, Safed . . . The enemies have made openings in the wall. Instead of being well protected, like Jerusalem, with its doors locked at night, now, through our sins, it is an unwalled city. **Teshuvah Maharit Tzalon 251**

B. I came to the Holy Land, to Safed, may it be rebuilt, in Upper Galilee, on the intermediate days of Sukkos, 5263 (1602), in peace. I found here a holy community, a magnificent city before G-d, a city full of salvation with nearly three hundred great Rabbis, all pious and active men, with eighteen Yeshivos, twenty two houses of prayer and one big Bais HaMedrash (Study hall), where about four hundred children and young men are taught by twenty teachers without payment, for there are rich people in Constantinople who provide the salaries of the teachers and have garments made for them every year. . . . And the non-Jews who live on the soil of Israel, all of them bow before the holiness of Israel. And even when we remain standing in the field with Tallis and tefilin, for the whole day, nobody dares to step before the community of Israel while they are praying, but all walk about quietly and nobody makes any remark, thank G-d. . . . Besides, I found the entire Holy Land full of G-d's blessing, of great fullness and cheapness beyond imagination. And when I saw the great fullness in the Holy Land and perceived how the nations of the world consume those goods while Israel is dispersed and deprived of the right to enjoy the fruits of the land and to be satiated thereof, I broke out into tears and said: If the house of Israel knew only the tenth part of the fruits, goods and fullness which are in the Land of Israel, day and night would they lament their dispersal and the delightful land they have lost and which, even in its desolation, brings forth fruits: fruit, wine and silk for a third of the earth. For ships anchor at its shores from all the corners of the world, from Venice, Spain, France, Portugal, and Constantinople, and grain, olives, raisins, figs, sesame oil, wine and liquor produced from the juice of the palm trees are loaded into them. In addition, chickens, eggs, mutton, and beef, fish, rice, many kinds of beans, such as I have never seen and which taste like nuts, cucumber and vegetables can be obtained here during the whole year, in summer and winter, for nearly nothing; moreover, good fruits like carob, oranges, lemons, melons, and gourds sweet as sugar. . . . Then he can feed himself in the Land of Israel for a third of the expense which he must waste in your country, and live like a king, apart from the healthy and clear air and the pure water which prolong the life of man so that some of the inhabitants reach an age of up to eighty, ninety, a hundred and even a hundred and ten years. **Letter from R. Shlomo Shlomieli, 1607**

V. The Travels and Travails of the Sheloh

A.

(1) גם בא לשם חסיד גדול אחד ועשיר גדול מקושטאנטינא, ונתחבר לקהל אשכנזים, כי ירושלים אף שהוא בחורבנה עתה היא משובש כל הארץ ושלוח ומזונות טובים, ויין מובחר מן המובחר, ויותר בזול בירושלים מבצפת וגם קהל אשכנזים יושבים מסוגרים משא"כ בצפת ת"ו בעוה"ר גזלות גדולות, כי הם יושבים על שדה פרוץ מכל צד, וכל הספרדים שבירושלים מתרבים למאד מאד, ממש למאות, ובונים בנינים גדולים, ואנחנו חושבים כ"ז לסימן גאולה בב"א, ובזמן קצר אי"ה תשמעו כי קהל אשכנזי יהיה קהל גדול ונורא במאד מאד, כי ידעתי ת"ל כי רבים יבואו לשמה וירצו להתחבר לי. השם יתברך שמו יתן לי חיים ובריאות אעשה נפלאות בת"ת ובהנהגות הצבור, אשר לא היה להם הנהגה בתורה, ומכח זה בא בעוה"ר לחרבות, אבל אהיה אי"ד להם לרועה נאמן, ולמען ירושלים לא אחשה, ואני אכתוב תמיד למנהיגי פולין יצ"ו, ולחכמי מנהיגי פיה"ם יצ"ו. וחכמי מנהיגי אשכנזים יצ"ו, המעמד ומצב ומרבה האמת והאמונה של תורה מכל בכל כל. מכתב מבעל השל"ה למשפחתו בשנת שפ"ב ונדפס לראשונה בקובץ "שומר ציון הנאמן" שנת תרי"ג באלטונא

In addition, a great *Chasid*, who was also a man of wealth, came from Constantinople [to Jerusalem] and became a member of the Ashkenazic community. Even though Jerusalem is in ruins, it is now the joy of the entire land and enjoys peace and prosperity. The food is good and the wine is of the highest quality. Prices are cheaper in Jerusalem than in Safed. Furthermore, the Ashkenazim live under the protection of the city wall, whereas in Safed, due to our great sins, there are major robberies, for they dwell by the fields, open on all sides. The entire Sefardic population in Jerusalem is increasing at an astonishing rate. There are actually hundreds of them and they are building large buildings. We believe that all of this is a sign of the imminent Redemption. In a short time you will hear, if Hashem so approves, that the Ashkenazic community has grown to be large and awe inspiring, for I know, thank G-d, that many will come there and will desire to become close to me. May Hashem, whose name is blessed, grant me life and health. May I perform marvelously in my Torah studies and communal leadership, for they have not had Torah leadership until now. Because of this, due to our many sins, destruction came. I hope to be, with G-d's approval, a faithful shepherd. For Jerusalem's sake, I will not be still. I am continually corresponding with the leaders of Poland, the scholars and leaders of Bohemia, the scholars and leaders of Germany, those who establish, affirm, and increase the truth and faith of the Torah under all circumstances and conditions. **Letter from the Shelah to his family, 1622**

(2) אתם בניי יצ"ו הודיעו לכל אשר נפשו חשקה לאה"ק, שידור דירה בירושלים עיה"ק תוב"ב, ולא יחשוב שום אדם שאיעצנו כן בעבור שאני אדור אי"ד שם, חלילה ולי ולזרע דאבא רק איעצו באמת ובאמונה כי שם כל טוב, לא חסר דבר והעיר מסוגרת ומוקפת חומה, והיא מקופת גדול כמו לבוב. . . . אמנם קויתי לד' כי מציון תצא תורה הרבה בישיבה אי"ד, כי יש בירושלם לומדים גדולים, גם הגאון הגדול מו"ה מאניש יצ"ו כתב אלי ברוב חסידות וענוה והוא ג"כ רוצה להיות כאחד מהם לבוא ללמודי, וגם מחכמי ספרדים אשר דרים שם, כי יש בירושלים יותר מת"ק בעלי בתים ספרדים, ובכל יום ויום מתרבים בע"ד. שם

You, my children, may Hashem protect you, let all of those whose soul longs for our Holy Land know that they should take the opportunity to dwell in Jerusalem, the holy city, may Hashem rebuild it. No one should think that I am giving such advice because I am about to live there, with Hashem's approval. G-d forbid! I am giving this advice in truth and faithfulness, for

[Jerusalem] contains all good things. Nothing is lacking and the city is enclosed and protected by walls. The enclosure is as large as the city of Lvov (Lemberg). . . . I truly put my trust in Hashem that an abundance of Torah will usher forth from the yeshivas of Zion, with Hashem's approval, for Jerusalem has great Talmudic scholars. Even the great Gaon, R. Manish, may Hashem protect him, wrote to me, in his great piety and humility, that he also wants to join the others and come to study under me. Also, the Sefardic scholars who live there, [express their desire to join my yeshiva,] for Jerusalem has more than five hundred Sefardic heads of households, and the number is growing daily, with Hashem's help. **Ibid.**

B.

(3) והנה שנה אחת אחר בואי לירושלים עיר הקודש תוב"ב היא שנת השמטה שנה השביעית, ורבים מיושבי ארץ הקדושה רצו לפטור את עצמם מחמת הדוחק הגדול, שהיה ערב שביעית רעב במדינה, ולא היה סיפק בידם לאכול דבר יום ביומו, קל וחומר להכיין איזה עניינים בביתם על שנת השביעית, ואמרו שינויי דחיקי. ואני דנתי עם עצמי וחשבתי בלבבי, אני מחוייב לקיים יותר מהם, ואפילו למכור גלימא דעל כתפאי, כי יאמר לי הקב"ה, למה באת ממקום שהיית פטור מזה ובאת למקום החיוב, ועתה במקום החיוב תעזוב המצוה הזו, מדוע באת לטמא את ארצי. בשלמא הדריים כבר שמה אין עונשם גדול כל כך, ועוד כל הנוסע לארץ הקדושה נוסע בשביל לקדש את עצמו ולקיים המצות אשר שמה, כענין שאמרו רז"ל סוף פרק קמא דסוטה (יד, א) דרש ר' שמלאי: מפני מה נתאוה משה רבינו לכנוס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך כו', אלא לקיים המצות התלויות בארץ. של"ה שער האותיות י"ט

Behold, the year following the year I came to Jerusalem, the holy city, may it speedily be rebuilt, was the Shemitta year, the seventh year of the cycle. Many of the residents of the Holy Land wished to free themselves of the terrible strain [of strictly adhering to its laws], for there was a famine in the preceding year and they didn't have enough food that year to eat on a daily basis, let alone prepare enough provisions for the forthcoming seventh year, and they offered strained explanations [as to why they didn't have to adhere to the laws of Shemitta]. I gave it serious thought and decided that I have to be more stringent than they, even if it would mean that I would have to sell the shirt off my back. I reasoned that Hashem would ask me, "Why did you leave a place where you were not obligated in this mitzva and come to a place where you are obligated and yet you are now abandoning this mitzva? Why have you come to pollute My land? Those who live there already do not bear as great a punishment as you." In addition, all those who travel to the Holy Land, travel there in order to sanctify themselves and to fulfill the mitzvas which are particular to that place, similar to that which our Sages, z"l, state at the end of the first chapter of Sota (14a): Rabbi Simlai expounded, "Why did Moshe desire to enter the land of Israel? Did he need to eat of its fruit? Rather, he wanted to fulfill the mitzvas that are related to the land of Israel." **Shelah, Shaar HaOsios 19**